
CONCIO XIV.

THEMA: Discite a me.

(Matth. XI, 29).

IDEA CONCIONIS

PROPOS. Cor Iesu imitandum, quia est virtutum omnium abyssus.

DIVISIO I. Virtutes theologicae; II. Virtutes morales Cordis Iesu.

PARS I. Cor Iesu est abyssus; *a*) charitatis; *b*) non vero fidei; *c*) nec spei.

Charitatem habuit cum suis effectibus: *A*) internis, scilicet: *a*) cum gaudio spiritali; *b*) pace; *c*) et misericordia. *B*) et cum effectibus externis: nempe *a*) cum beneficentia; *b*) eleemosyna; *c*) et correptione fraterna. Sed non habuit fidem quia anima Christi Deum videbat. Nec spem quia hypostatice Verbo unita erat.

PARS II. Est abyssus virtutum moralium, scilicet *a*) prudentiae; *b*) iustitiae; *c*) fortitudinis; et *d*) temperantiae.

A) Habuit prudentiam cum suis integralibus, nempe: *a*) memoria; *b*) intellectu; *c*) docilitate; *d*) solertia; *e*) ratione; *f*) providentia; *g*) circumspexione; *h*) et cautione. Et cum suis partibus subiectivis, scilicet: *a*) cum prudentia personali; *b*) et gubernatrici. Et tandem habuit partes potentiales prudentiae: *a*) Ebulliam; *b*) Synnessim; *c*) et Gnome.

B) Habuit iustitiam cum suis integralibus, scilicet, declinare a malo et facere bonum. Et cum suis partibus potentialibus, seu virtutibus annexis, scilicet: *a*) cum religione, et cum huius actibus, nempe, devotione, oratione, adoratione et sacrificio; *b*) pietate; *c*) observantia; *d*) veracitate; *e*) gratitudine; *f*) vindicatione; *g*) liberalitate; *h*) et affabilitate, seu amicitia.

C) Habuit fortitudinem cum suis integralibus seu potentialibus: nempe, *a*) cum fidentia; *b*) magnificentia; *c*) patientia; *d*) et perseverantia.

D) Habuit tandem temperantiam cum suis subiectivis, seu speciebus, scilicet: *a*) cum abstinentia; *b*) sobrietate; *c*) castitate; *d*) et pudicitia. Et cum suis potentialibus, seu partibus annexis, nempe: *a*) cum humilitate; *b*) mansuetudine; *c*) clementia; *d*) modestia; *e*) eutrapelia.

Exordium. Post tractatum virtutis excellentissimae sacratissimi Cordis Iesu, amoris nempe, de qua deprecationes octava, nona et decima; compellit nos Ecclesia venerari omnes simul virtutes, quibus Cor illud plenissime ornatur, sub deprecatione undecima, qua invocatur: « Cor Iesu virtutum omnium abyssus ».

Virtutes, ob quas Cor illud sacrosantum coli debet, iuxta P. Colombiere, hae sunt praecipuae: amor in Patrem ardentissimus, cum summa veneratione ac submissione coniunctus. Patientia in malis tolerandis infinita. Dolor de peccatis immensus, pro quibus onus satisfaciendi iustitiae divinae ultro in se susceperat. Fiducia dilectissimo Filio propria, pudori ac verecundiae maximi peccatoris consociata. Commiseratio erga peccatores tenerrima, et charitas in nos et ardentissimus amor. Denique in mediis hisce affectionibus tam variis pax summa et tranquillitas orta ex conformitate cum divina voluntate (1). Ilas ergo caeterasque omnes virtutes sacratissimi Cordis ut imitari conemur, iuxta sensum deprecationis allatae, dico:

Propositio. *Cor Iesu imitandum, quia virtutum omnium abyssus.*

Virtus quae etymologice vigorem ex vi, seu virilitatem ex viro significat, iuxta Ciceronem « appellata est ex viro virtus » (2), definitur in hoc sensu a D. Bernardo « Vigor animi immobiliter stantis cum ratione » (3); prout est habitus, definiri potest (4); « Bona qualitas animum constanter et efficaciter disponens ad bonum »; prout vero est actus singularis definitur a D. Thoma: « Actio bona ab habitu bono proveniens ». Percelebris est in scholis ab Augustino tradita definitio: « Bona qualitas mentis qua recte vivitur, et nullus male utitur ».

(1) *Exercitium oblationis sui suarumque rerum.*

(2) *Lib. de offic.*

(3) *Serm. 85 in Cant.*

(4) DEL VECCHIO, I, 652.

Virtutum quaedam sunt intellectuales, quae intellectum perficiunt in ordine ad cognitionem veri: quaedam vero morales perficientes voluntatem in ordine ad bonum honestum: quaedam autem theologicae quae Deum immediate respiciunt. Cum in animarum spirituale lucrum fiat consideratio virtutum SS. Cordis Iesu, quod quidem potissime oritur a perfertiori incremento virtutum theologiarum et moralium, en quo modo hoc duplex genus divisionis pandit viam.

Divisio. I. *Virtutes theologicae*; II. *Virtutes morales Sanctissimi Cordis Iesu.*

PARS I. — VIRTUTES THEOLOGICAE.

Dico Cor Iesu esse abyssum charitatis, non vero Fidei et spei.

a) Charitas, quae definitur: « virtus theologica, qua Deum diligimus super omnia, propter se, et proximum sicut nos propter Deum » fuit eminenter et ardentissime in Corde Iesu quod est fornax ardens charitatis ut alibi dicitur: (Concione IX). Ratio est quia virtus supernaturalis consequitur gratiam habitalem, sicut est quaedam proprietas eius. Cum ergo in Christo gratia habitualis esset perfectissima iam ab initio conceptionis, sequitur quod et omnes virtutes morales per se infusae et charitas, de qua fit sermo, essent in eo iam a primo instanti et in summo gradu.

Praeterea « habitus virtutum dantur ad connaturaliter operandum; imo habitus supernaturales dantur ad simpliciter posse operari. Ergo ut Christus connaturaliter operaretur et eliceret opera supernaturalia, indiguit habitibus virtutum supernaturalium » (1). Et ideo fuit in eo habitualiter charitas: qua dilexit quatuor ex charitate diligenda iuxta Angelicum, scilicet: Deum, seipsum, proximum et corpus suum; primum quod

(1) BILLUART, *Tract. de Inc. Dis.* VIII, a. 3.

supra nos est, secundum quod nos sumus, tertium quod iuxta nos, et quartum quod infra nos est, secundum ordinem in dilectione servandum.

Inde sequuntur aliae virtutes, seu effectus tum interni tum externi, qui ex charitate procedunt, sicut fructus ab arbore, iuxta D. Thomam. Interni sunt; gaudium spirituale, sive dilectio de Deo; pax importans non solum voluntatum unionem in diversis, sed concordiam appetituum, qui sunt in eodem; et misericordia, quae definitur ab Augustino « alienae miseriae in nostro corde compassio, seu tristitia, qua utique, si possumus, subvenire compellimur » (1).

Externi etiam tres numerantur, scilicet: beneficentia, quae consistit in benefacere amico secundum rationem boni in communi, nullis aliis attentis: eleemosyna quae est « opus quo datur aliquid indigenti ex compassione propter Deum »: et correptio fraterna, quae definitur « actus charitatis et misericordiae, quo per convenientem sermonem, vel aliquid aequivalens proximum a malo peccati ad bonum virtutis convertere nitimur ».

Nunc vero hi omnes effectus, seu virtutes, in Corde Iesu sunt ut ex multis probari potest, quod hic non faciemus brevitati studentes. Unde evincitur Cor Iesu esse abyssum charitatis, eiusque filialium virtutum et actuum.

b) In eo tamen non fuit fides, quae est de non vassis, seu de rebus obscure cognitis iuxta Apostolum: « sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium » (2). Nam anima Christi vidit Deum per essentiam ex quo fuit Verbo hypostatice unita (3).

c) Similiter non habuit spem in quantum est virtus theologica, qua homo expectat principaliter visionem et fruitionem Dei; sic enim repugnat unioni hypostaticae et visioni beatificae, quas Christus habuit a conceptione, in qua anima eius fuit unita Verbo, videns extunc divinam essentiam eaque

(1) *De Civ. Dei*, lib. IX, c. 5.

(2) *Ad Hebr.* XI, 1.

(3) Vide D. THOM. *Sum. Theol.* p. III, q. VII, a. 3.

fruens. « Habuit tamen spem respectu aliquorum, quae nondum erat adeptus, non enim adhuc plene habebat omnia, quae ad eius perfectionem pertinebant puta, immortalitatem et gloriam corporis, quam poterat sperare » (1).

PARS II.

Deinde Cor Iesu est abyssus omnium virtutum moralium, sive supernaturales sint, sive naturales per se acquisibiles, excepta poenitentia, quae est de peccato proprio; nam peccatum est incomponibile cum unione hypostatica.

Quia vero virtutes morales sunt quatuor, quae cardinales dicuntur, ad quas caeterae omnes revocantur, ut aliquis ordo servetur, dico in Corde Iesu fuisse.

a) Prudentiam, seu rectam rationem agibilium, cum omnibus suis partibus, sive integralibus, sive subiectivis, sive potentialibus.

Partes integrales sine quibus non est perfectus actus prudentiae, octo enumerantur nempe: *memoria* non sumpta pro potentia, sed pro ipsa recordatione praeteritorum; *intellectus* seu intelligentia, non ut potentia cognoscitiva, sed sumpta vel pro cognitione praesentium, vel pro recta aestimatione alicuius finis particularis; *docilitas* qua aliquis bene disciplinam sit suscepturus; *solertia* seu facilis et prompta coniuratio circa inventionem medii congruentis; *ratio*, quia opus prudentis est recte praecogitare et disponere modum assequendi; *providentia* quae, vel sumitur pro ordinatione mediorum ad finem, vel pro consideratione futurorum eventuum, qui possunt oriri ex opere; *circumspectio* quae est attenta consideratio circumstantiarum; et *cautio* sive cura vitandi mala et impedimenta, quibus ex intrinseco opus virtutis vitari aut impediri potest.

Partes subiectivae, seu species, in quas prudentia dividitur, sunt duae, nempe: *prudentia personalis* qua quis regit seipsum:

(1) Art. 4 loc. cit.

et *gubernatrix* qua quis regit multitudinem, quae est diversa secundum diversas species regiminis.

Partes potentiales prudentiae, sive virtutes adiunctae, quae ordinantur ad actus nonnullos secundarios vel materiales, quasi non habentes totam potentiam prudentiae, sunt tres: scilicet, *Ebulia*, quae circa consilium; *Synesis*, quae est circa iudicium eorum, quae sunt secundum regulas communes; et *Gnome*, quae est circa iudicium eorum, in quibus oportet quandoque a communi lege recedere (1).

Hanc prudentiam praedicens Isaia ait: « quis erudit eum scientiam et viam prudentiae ostendit illi? » (2) Ideo adhuc erat infantulus et iam « stupebant (autem) omnes, qui eum audiebant, super prudentia et responsis eius » (3).

b) In Corde Iesu fuit iustitia seu constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi; « reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt Dei Deo » (4); et cum suis partibus integralibus fuit, scilicet: declinare a malo et facere bonum; nam « nec fecit proximo suo malum » (5), et « pertransiit benefaciendo » (6); et cum partibus suis potentialibus, sive virtutibus finitimis et annexis, quae cum ea in aliquo conveniunt. Haec autem praecipue enumerantur a D. Thoma; religio, pietas, observantia, veracitas, gratitudo, vindicatio, liberalitas, et amicitia, seu affabilitas, quarum omnium fuit abyssus Cor Iesu. Et primo *religionis*, per quam Deo, tamquam primo omnium principio, cultum exhibuit: « Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui missit me » (7). Et hanc virtutem habuit cum actibus suis internis, scilicet *devotione*, quae est volitio efficax tradendi se prompte ad ea quae pertinent ad cultum Dei: « Ecce ascendimus Ieroso-

- (1) Vid. BILLUART, *De Prudentia*, Dissert. II.
 (2) XL, 14.
 (3) LUC. II, 47.
 (4) MATTH. XXII, 21.
 (5) *Psalm.* XIV, 3.
 (6) *Act.* X, 38.
 (7) IOAN. IV, 34.

lymam » (1); et *oratione*, qua res decentes à Deo postulamus: « Erat pernoctaus in oratione Dei » (2). Et cum actibus externis, scilicet *adoratione*, quae est honor Deo exhibitus propter summam eius excellentiam: « Honorifico Patrem meum » (3); et *sacrificio* et *oblatione*, quae Deo immediate offeruntur vel cum immutatione, vel absque immutatione, ad testandum supremum eius dominium, nostramque subiectionem « Hostiam et oblationem noluiisti; corpus autem aptasti mihi » (4).

Secundo est abyssus pietatis, per quam sanguine iunctis patriaeque benevolis officium et diligens tribuitur cultus. Nam de parentibus legitur: « Et erat subditus illis » (5), de patrio amore: « Videns civitatem (Ierosolymam) fleuit super eam » (6).

Tertio est abyssus observantiae « per quam homines aliqua dignitate antecellentes, quodam cultu et honore dignantur » (7). « Ego nullam invenio in eo causam » (8).

Quarto, *veritatis*, seu veracitatis: « Quaeritis me interficere hominem, qui veritatem vobis loquutus sum? » (9). « Si non vultis mihi credere, operibus credite » (10).

Quinto, *gratitudinis*, seu gratiae, quae respicit debitum ex beneficio ad aliud aliquo modo compensandum: « Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me » (11).

Sexto, *vindicationis*, per quam vis aut iniuria et omne quod obscuratum est defendendo aut ulciscendo propulsatur:

- (1) MATTH. XX, 18.
 (2) LUC. VI, 12.
 (3) IOAN. VIII, 42.
 (4) *Hebr.* X, 5.
 (5) LUC. II, 51.
 (6) LUC. XIX, 41.
 (7) AUG. lib. 83, q. XXXI.
 (8) IOAN. XVIII, 38.
 (9) IOAN. VIII, 40.
 (10) IOAN. X, 38.
 (11) IOAN. XI, 41.

« Vade Satana: scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis » (1).

Septimo, *liberalitatis*, quae reddit hominem facilem et promptum ad divitias erogandas, quando recta ratio dicat: « Et comederunt omnes, et saturari sunt » (2).

Octavo, *amicitiae*, seu affabilitatis, qua quis ex debito socialis vitae, in communi victu decenter se habet ad alios, spectata conditione personarum et aliis circumstantiis, sic ut neque nimis blande, neque nimis aspere se gerat in consortio; sed e contra omnibus tam amicis quam extraneis eius conversatio fit rationabiliter grata et suavis: « Et mirabantur in verbis gratiae, quae procedebant de ore ipsius: et dicebant: nonne hic est filius Ioseph? » (3).

c) Dico in Christo fuisse fortitudinem, seu virtutem cardinalem inclinantem voluntatem hominis ad pericula mortis, tempore et loco debito flocci facienda, aequo animo obvianda, et ad labores perferendos consequutioni boni necessarios. Et habuit eam cum omnibus suis partibus, scilicet, fidentia, magnificentia, patientia, et perseverantia: quae virtutes, si considerentur tanquam versantes circa pericula mortis, quod est materia fortitudinis, sunt quasi partes integrales ipsius: si autem versantur circa alia, quae non sint tam difficilia superata, sunt virtutes distinctae a fortitudine, cui tamen famulatum praestant, et adhaerent sicut secundarium principali; unde partes potentiales fortitudinis vocantur (4). Cum enim actus fortitudinis sit duplex, scilicet: aggredi et sustinere, unicuique illae virtutes deserviunt.

Nam aggredi importat *fidentiam*, quae promptitudinem animi praestat ad periculum quodcumque subeundum: et *magnificentiam* quae confert strenuitatem in exequutione illorum, quae quis fidenter inchoavit. Deinde alter actus fortitudinis, quod est: sustinere, duo etiam importat, nempe

(1) MATTH. IV, 10.

(2) MATTH. XV, 37.

(3) LUC. IV, 22.

(4) Vid. BILLUART, *De fortitud. a. 1.*

patientiam, ne animus frangatur per tristitiam et dolorem decidatque a sua magnitudine ob difficultates abortas, et aspectu malorum imminentium; et *perseverantiam* ne diuturna difficilium passione homo fatigetur, et desistat.

Quia ergo Cor Iesu fuit magnanimum, seu fidentissimum, magnificentissimum, patientissimum, et perseverantissimum, en quare fuit abyssus etiam fortitudinis, sicut de eo dictum fuerat: « Et requiescet super eum spiritus fortitudinis » (1). « Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet » (2).

d) Tandem temperantia, quae iuxta rectae rationis dictamen, moderatur affectum usumque voluptatum gustus et tactus, fuit etiam in Christo cum omnibus suis speciebus, et virtutibus annexis.

Quatuor sunt partes subiectivae, seu species temperantiae scilicet: *abstinentia*, quae moderatur usum cibi; et *sobrietas* quae moderatur usum potus; hae fuerunt in Christo qui « cum ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus postea esuriit » (3), *castitas*, quae in pluribus carnem cohibet, perfectissime in eo fuit qui omnibus pravis concupiscentiis penitus caruit; unde non permisit quod inter ludibria passionis, verbo aut facto minus casto verecundaretur: et *pudicitia* quae moderatur tactus, oscula, amplexus: nam et post resurrectionem ait Magdalenae: « Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum » (4).

Habuit etiam virtutes annexas temperantiae, seu partes potentiales eius, nempe; *humilitatem* quae moderatur motum ad excellentiam aliquam; et *mansuetudinem* quae est virtus moderatrix irae; unde: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde » (5); et *clementiam* quae est virtus moderatrix poenarum: « Mitte gladium tuum in vaginam » (6): *mode-*

(1) ISAI. XI, 2.

(2) ISAI. XL, 10.

(3) MATTH. IV, 2.

(4) IOAN. XX, 17.

(5) MATTH. XI, 29.

(6) IOAN. XVIII, 11.

stiam, quae affectus humanos, gestusque corporis et ornatum moderatur (1); « Discipuli eius mirabantur, quia cum muliere loquebatur »; et *eutrapeliam* quae in recreationibus modum servat honestum.

Consequentia. Ergo imitandum. « Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciat » (2). Venit docere; sed prius coepit facere. Unde intima eius amicitia et sigillum apostolatus ipsius non adipiscitur auscultando tantum verbum illius, sed mandatum et exemplum exequendo: « Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis » (3). Ostendens bonus Iesus Cor suum unicuique, inculcat quod olim Deus Moysi dixerat: « Iuspice et fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est » (4). Est etiam imitandum propter ipsius virtutis excellentiam; etenim iuxta S. Chrisostomum: « Nihil tam stultos homines facit, sicut malitia; nihil sapientiores reddit, quam virtus; etenim gratos, benignos, mites, humanos, mansuetos, lenes efficit. Fons, mater, radix sapientiae, virtus. Omne peccatum ex stultitia ortum habet: qui virtuti studet, is sapientissimus est » (5).

Affectus. Te, o sanctissima omnique laude dignissima Trinitas, per illud Cor summe benedictum laudo, glorifico et benedico, quod potueris, sciveris atque volueris huic nobilissimo Cordi tam multiplicia dona, gratiarumque abundantiam conferre, et summo quo possum affectu ac reverentia, offero tuae supremae maiestati idipsum Cor dulcissimum atque unice dignissimum omni honore, quia plenum est divina gratitudine, ac beatitudinis perfectione excellens in perpetuum; atque oro ut per illud ipsum supplere ac perfecte

(1) IOAN. IV, 27.

(2) IOAN. XIII, 15.

(3) IOAN. XV, 14.

(4) Exod. XXV, 40.

(5) Homilia 40 in Ioan.

restaurare digneris quidquid mali admisi, et in omni bono neglexi (1).

Deprecatio. « Fac nos, Domine Iesu, sanctissimi Cordi tui virtutibus indui et affectibus inflammari, ut et imagini bonitatis tuae conformes, et tuae redemptionis mereamur esse participes » (2).

(1) Ex S. Machtilde.

(2) Ex Missa « Egredimini ».

